

శ్రీ ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్పత్రిక

కాకినాడ

రెండు నెలల కొకసారి ప్రకటింపబడును.

(Journal of the Telugu Academy.)

సంపుటము. 32. { నర్సధారి. } సంచిక ౪-౬.
ఆశ్వయుజ-పాల్గుణములు

సాదామిని

క్రిలిజ్జపత్రికలో (సం. ౩2-3 సంచిక) సాదామిని, సాదామిని పదములనుగూర్చిన విమర్శనమునందు సాదామినియే సంస్కృతశబ్దమనియు, 'నది తత్సమై తెలుఁగుగానే సాదామినియని ఏకవ్యవహారములో కుదురుకొనినది. పదముదివరగల ఇతరసాహిత్యముచే దానిముందట ఆధ్వనికూడ ఇతరముగజూతినదని' వ్రాయబడినది. సువ్రసిద్ధనిఘంటువులను, సంస్కృతవాఙ్మయమును బరిశీలింప రెండు పదములను గలవని స్పష్టముగ దెలియుచున్నది. సాదామినియందలి మార్పు ఆంధ్రమునఁగలిగిన మార్పుగాదు. భాషాశాస్త్ర మర్యాదలచే నేమి, వ్యుత్పత్తి వేటుగనుండుటచేతనేమి, సాదామినిపదము సంస్కృతముననే స్థిరపడినది.

(1) ఆమరసింహుని నామలింగానుశాసనమున దిగ్విర్గమున (3.9) రుద్రేంద్రదామిని విద్యుచ్ఛంఘలాఘవలాపిత అని కలదు.

దీనికి భానుజదీక్షిత వ్యాఖ్యానమున (బొంబాయి 1907 సం) శ్వేతద్వీపః సుదామ-ఇతి శాండకేషే ఐరావతపర్యాయే-తేనైకదిక్

(4-3-112) ఇత్యుక్ - ఆన్ (6-4-167)

ఇతివృత్తి భావా ట్టిలోపాల్లోపా న భవతః

సుదామూద్రిణ-ఇతివా సుదామూతువుమాన్ వారిధరపర్వత

భేదయోః

సుదామో మేఘే భవావా-సాదామిని త్యవసాతః । సాదామన్య పురో భేదే తదిత్యభేదయోః స్త్రియామ్.

ఇందువలన సాదామినియనునది యవసాతమని వ్రాయబడినది. దీక్షితులవారి వ్యాఖ్యానముననే శతప్రాదావదవ్యాఖ్యానమున శతప్రాదాస్త్రియాంవతే సాదామిన్యాం చకీర్తితా యాను శ్లోకపాదముదహరింపబడినది.

(2) అమరమునకు మాహేశ్వరవ్యాఖ్యానమున (బొంబాయి నిర్ణయసాగర ముద్రణాలయమున 1907 లో ముద్రితము)

సాదామిని విద్యుత్ చంచలాచలదశకం విద్యుల్లతాయాః-చలలాపిచేతిపాతః (పుట 17)

(3) క్షీరస్వామి వ్యాఖ్యానమున (Oriental Book Agency 1941 Edited by Dr Har Dutt Sharma and Sardesai) అమరమూలము సాదామినియనియే ముద్రితము - వ్యాఖ్యానమున సుదామూద్రిణైకదిక్ సాదామిని తేనైకదిక్-ఇత్యుక్-(4-3-112) అని వ్రాయబడినది.

(4) తిరువనంతపురమున బ్రకటింపబడిన వంధ్యఘటియ సర్వానందుని యమరటీకాసర్వస్వమున సాదామినిత్యవసాతః । తథాచ హరి ప్రిహో, యమకమ్.

ఫేంతంజగాను కాంచనసరస మసాదామనీలతా ధామాస్తమ్
కవలయ మివసరజస్సరస మసాదామనీలతా ధామాస్తమ్
అను శ్లోకము సాహిత్యము.

(5) అనూసరస్వతీ తిరువేంకటాచార్యులవారిచే పరిపక్వత
మగు గురులాల పృథోధికయందు

‘సాదామిని (మూలము)

వ్యాఖ్యా నుదాత్తా ఇరావతేన సహవర్తత ఇతి సాదామిని
ఇచ్చట సాదామిని అనియు పాఠముగలదు.’

పైవానివలన సమరమూలమున సాదామినియను పాఠముగూడ
గలదనియు, గొందఱు వ్యాఖ్యాతలు దాని సహపాఠముగ నైకొని
రనియు నిర్వివాదాంశము. ఇంక మిగిలిన నిఘంటువులఁ బరిశీలించుము.

(6) వాచస్పత్యము - సాదామనీ- విద్యుతి - అప్పరోళదేవ-
విరావతయోషితి - అనునర్థముల నిచ్చుచు

తత్త్రీకీపి అతోఽల్లోపే సాదామినిత్యపి—శబ్దరత్నావళి అని
సాదామిని పదవ్యుత్పత్తిగూడ నిరూపించినది.

(7) శబ్దకల్పకుమమున—సాదామనీ, సాదామిని, సాదామిని
అను మూడుపదములును గలవు. అందు

సాదామిని-స్త్రీ-విద్యుత్-ఇత్యనురటీకా-

(౧-౩-౬) యథాఋతుసంహారే (3-12)

పప్తం ధనుర్బలభిదోజలదోదరేషు

సాదామినిస్సురతి నాద్యవియత్పతా

తడిద్భేదః - యథానుశాసితే (3-53-12)

తత్త్రీస్మరాజతేభైమీ సర్వాభరణభూషితా

సఖిమధ్యేనవద్యాంగీ విద్యుత్ సాదామిని యథా
అప్సరోభదః ఇతి హేమచంద్రః—దేశవిశేషః ఇత్యజయః
సాదామిని—స్త్రీ సాదామిని ఇతి శబ్దరత్నావళి

శబ్దకల్పద్రుమకారుని మతమున సాదామిని పదముగలదనియు,
దానికి కావ్యప్రయోగము లుదహరింపబడినవనియు స్పష్టము.

(8) కేశవకృత కల్పచుకోశః.

శమ్భు సాదామిని విద్యచ్ఛంశలాచ శతహృదా
సాదామిని చ సాదామిని జ్ఞాదినీచాశనిర్దయః

(బరోడా ప్రతి పుట 896 శ్లో 154)

(9) మాహేశ్వరసూరి - విశ్వకోశః

సాదామిన్య త్సరోభదే తటిత ద్భేదయోరపి

సాదామిని—స్త్రీ - సాదామిని యను సప్సరస, మెఱుపు - మెఱుపులో
భేదము.

(10) శహాజీ - శబ్దరత్నసమన్వయ కోశమున (బరోడా ప్రతి)
నయిదుస్థలముల సాదామిని ప్రశంసగలదు.

సాదామిన్యాంచ ఖడ్గోతే గదితా - పు 48-17 పంక్తి.

విద్యుత్ సాదామిని సంధ్యాః 158-18

శతప్రాదాత్వింద్ర వ్రజీ సాదామిన్యాంచ గద్యతే 179-12.

సాదామిన్యాంస్త్రీయాం విద్యుదప్సరోభదయోరపి 207-19.

ఘనవల్లి నిగదితా సాదామిన్యాంవిశారదైః 812-9.

(11) ఇరుగపదండనాథుని నానార్థరత్నమాలయందు 1883
నంబర్నరమున మదరాసు వాణివిసోద ముద్రణాలయమున బ్రకటింపఁ
బడిన గ్రంథమున సాదామిన్య పురస్వపి—సాదామిని అనిముద్రితము.

ఉటీవల వావిళ్ల వ్రతీయందు సాదామిన్యపురస్వపి యనియే
ముద్రితము.

(12) అజయపాలకృత నానాగ్రంథమున (కలకత్తా సాహిత్యపరిషత్ప్రకటితము)

సాదామిని పురిశిషే చంచలాయాంప్రకీర్తితా శ్లో. 652.

(13) సంస్కృత శబ్దార్థ కల్పరత్న —

సాదామిని — ఈ కారాంతస్త్రియాం — అమరః — విద్యుతి - మేఘపు — ఇకారయుక్త మకారమధ్యమా

(14) సర్వశబ్ద సంబోధి.

సాదామిని, సాదామిని, సాదామిని అనుమాడు పదములని చూచు సాదామిని పదమునకు దేశవిశేషమును సర్థమును గలదని తెలుపఁ బడినది.

(15) Wilson's Sanskrit Dictionary.

సాదామిని — (F) Lightning (2) one of the apsaras or nymphs of Swarga (3) a particular sort of lightning (4) a city so named.

Kittel's Canarese Dictionary యందును సాదామిని — a particular kind of lightning — Lightning (మించు — మంగరాజ నిఘంటు Mr 43) also సాదామిని.

(16) Apte నిఘంటువు నీమూడుపదములనిచ్చి యర్థముల నిచ్చుటలో

Lightning — సాదామిన్యా కనకనికషన్నిగ్ధయాశర యోర్ధ్య — మేఘసందేశ — 87

సాదామినివ బలదోదరసంధిలీనా — Mk 1-35 Mal Madh 8-14

అని మృచ్చకటికమునను మాలతీమాధవమునను సాదామిని పదము ప్రయోగింపబడినదని యుదాహరణము.

ఇంక కావ్య ప్రయోగములజాతము.

పరివర్తనల మార్పులచే గొన్ని ప్రతులయందు వేర్వేలు సాకములు గన్పడుచున్నవి. శబ్దకల్పద్రుమమున సాదామిని పదమున కూడా హరణముగ ఋతుసంహార, మహాభారత ప్రయోగములు చూపబడినవి.

(1) ఋతుసంహారము — (3-12).

వావిళ్ల వారి ప్రతియందును, మణిరాముని చంద్రికావ్యాఖ్యానమునందును (నిర్ణయ సాగరప్రతి) సాదామిని యనియేకలదు. వియతి ఆకాశస్యపరాకా సాదామిని తడిన్నస్ఫురతి నదీవృత్తి — మణిరామవ్యాఖ్య.

(2) మూలతీ మాధవము — (8-14)

ప్రాయేణ బాంధవ సుహృత్ప్రియ సంగమాది సాదామిని స్ఫురణ చంచల మేన సర్వమ్.

అస్తీ దీని నిష్ఠే కైకొని యున్నాడు.

త్రిపురారి వ్యాఖ్యయందును 'సాదామిని స్ఫురణ వచ్చుచలమ్'

జగద్ధర వ్యాఖ్య - భవిష్య త్సేదామిని సార్వ్య గమనస్యనూచనేన.

జీవానంద విద్యాసాగరునిచే కలకత్తాలో ముద్రింపబడిన 1876 సంవత్సర ప్రతియందును సాదామిని యనియే ముద్రితము - కాలేపండితుని సంస్కరణమున మూలమున సాదామనియు, వ్యాఖ్యయందు సాదామినియు గలదు.

(3) మృచ్ఛకతికము (V.G. Paranjpe's Edition 1937)

సాదామినివ జలదోదర సంధిలీనా. మృచ్ఛ - 1-35

నిర్ణయసాగర ప్రతియందు

సాదామినివ జలదోదర సంనిరుద్ధా యను సా తాంతరము ముద్రితము.

(4) భర్తృహరి వైరాగ్యకథతి - శ్లో. 36.

భోగా మేఘవితానమధ్య విలస త్సేదామిని చంచలాః

అని వావిళ్ల వారి ప్రతులయందును, 1928 సంవత్సరమున ముద్రితమగు నిర్ణయ సాగరప్రతియందును, డి. డి. కోళాంబి పండితునిచే భారతీయ విద్యాభవన ముద్రితగ్రంథము (1946) నందును సాదామినియే గలదు. సాదామిని సాతాంతరమని చూపబడినది.

రామచంద్ర బుధేంద్రవ్యాఖ్యానము కొన్ని ప్రతుల సాదామినియే గ్రహింపబడినది.

(5) కాళిదాసుని మేఘసందేశమున (శ్లో 37)

సాదామిన్యా కనకనికవస్నిగ్ధయా దర్శయోర్వీయనుచో మల్లి నాథునివ్యాఖ్యయందు సాదామినియే మూలమని స్వీకరింపబడినది.

1941 (Paranjpe's edition) స్థిరదేవవ్యాఖ్య.

సాదామిన్యా — స్నిగ్ధయా సాదామిన్యా ఉర్వీంకర్యయ — సాదామిన్యా విద్యుతా

పరిషద్భాండారమునందలి (4676) సంఖ్యగల యొక ప్రాచీన ప్రతియందును 1947 సంవత్సరమున ముద్రింపబడిన నిర్ణయసాగర ప్రతియందును 'సాదామిన్యా' అనియే ముద్రితము.

Nandarigikar's edition (1894) Verse 41-సాదామిన్యా for సాదామిన్యా in Wilson's edition and Manuscripts G, G₂ K, K₂ R & M.

అని సాతాంతరముగల ప్రతులు వివరింపబడినవి. దక్షిణావర్త నాథునివ్రదీప వ్యాఖ్యానమున సాదామిన్యా యనియేగలదు.

(6) శబ్దకల్పద్రుమమున నుకహరింపబడిన మ హా భా ర త ప్రయోగమునకు (3-53-12)

నీలకంఠ వ్యాఖ్యయందు సాదామిని యని వ్యాఖ్యానింపబడుట యేగాక శావృషేష్ట మేఘ ముఖ్య భాగినియనియుర్థము కూడ వివరింపబడినది.

సాదామిని = ప్రావృషేణ్యమేఘ సంబంధినీ = సుష్టుజగతో
 జీవనం వదతి తేనుదామానో మేఘాః. తేషాం సమూహః సాదామినిః
 ప్రావృట్కూల త్సత్సంబంధినీ సాహిత్యంతద్యోతమానో భవతీతి
 తత్ప్రసిద్ధమ్ —

పైసవివరింపబడిన నిఘంటుకావ్యప్రయోగాదులవలన సాదా
 మిని పదమునుగూడ సంస్కృతనైఘంటికలు తమ తమ నిఘం
 టువుల జూపించిరనుట నుష్టము. అర్థ వివరణమున 'దేశవిశేషము'
 పట్టణవిశేషమునియు విశేషార్థము నొసంగిరి.

కాని వ్యుత్పత్తిర్థమును విచారింపుచో కేవలపాణినీయ సూత్ర
 ముల మాత్రమాధారముగ గైకొనుట యొప్పును. పెక్కపదములపాణి
 నీయములయ్యు వితరవ్యాకరణముల సహర్థిపఠదీనవి. ముష్టాముష్టి
 అక్షోహిణి మున్నగునవి. శాకటాయన వ్యాకరణమున 'వజ్రా వర్ణోదక
 ఘేనాల్లేలా' యను సూత్రమున (386) పుత్స్వర్థమున పర్ణః, పర్ణిలః—
 ఉదకః, ఉదకిలః— ఘేనః, ఘేనిలః = పృజ్ఞాలః, పృజ్ఞిలః మొద
 లగు రూపాంతరములు జాపఠదీనవి. మఱియు సికలిలః, శర్కరిలః
 అనునవి ఇలశ్చదేశే అనుసూత్రమున (392) సుదాహృతములు. పద
 ములకు రూపాంతరములవ్యవ్యాకరణసాహిత్యముచే గల్గినను గలు
 గవచ్చును. శబ్దశాస్త్ర పరిశితులిట్టివానిని భాషాశాస్త్ర మర్యాదలవలన
 (Philological Principles) గలిగిగవని నిధారణ మొనర్చు
 టయు గలదు.

అయినను సాదామిని శబ్దమును పాణిని సూత్రములవలన గూడ
 సాధింపవచ్చునేమో, సుదామా శబ్దమును వదలిన

సంజ్ఞాయాంమన్యాభ్యామ్ అను పాణిని సూత్రము వలన
 (5-2-137) దామినీ, హోమినీ, పోమినీపదములు సాధువులే. దీనివలన
 సుదామినీ శబ్దమును సంబంధార్థమున సాదామినియు నివృత్తమగునని
 తోచుచున్నది. ఇందులకు నిజ్జలగు వైయాకరణులే ప్రమాణము.

(4) చివ్వుపూడి అమరేశ్వరుడు-విక్రమసేనము.

సీ. సారథిశతవృద్ధు చక్రింబు లొనఁగూడి

రంగపు రథమున సంఘటించి

యుదకంబుసోతున కోర్వనియ్యరదంబు

చేటికి బియ్యపైసజాతివిల్లు

గరితాఁకుకోర్వక గడగడవడఁకుచు

మువ్వంకవోయిడి చివ్వనారి

మేఘు నీరును లేక మెదలాడనోపక

వర్ణహీనం బైనచారువములు

నిట్టిసాధనములు నీకు నెట్టులాడవె

ద్రోపుకముల నెట్లు గలిచితి దేవదేవ

యనుచు సగజాత జలు లాడ నలరు శివుడు

చిత్ర మిగుకొత్త మనల రక్షింతుఁడత.

చం. చనవున రెండువక్త్రములు చన్నులపాల్గునంగ నొక్కమా

ము సగఁగ నొక్కయానవము ముద్దునటించంగ నొక్కయాస్యము

స్థనంగ ని దేమి పల్క దని యాలపనంబునఁ జెల్ల లించు ను

బుప్ప నగువణ్ణులుం డేమిఁ బొంది త్రిశక్తులు మూకు నీపురన్.

సీ. శట్టనారాయణభామారమాదేవి

లబ్ధవర్ణలకర్ణలబ్ధిఁ జేయు

బాణవాగ్భామినిప్రసవమంజరి విశా

రదుల కలంకారరమణిఁ జేయు

రాజశేఖరభారతీజహ్ను కన్యక

సుకపింజ్వులకుభావశుద్ధిఁ జేయు

మాఘవాణీశతమారుకగతి సార

మరలకు కోవిదార్ద్రమంబుఁ జేయు

నని యెఱింగి వారియడుగులు దలచి న
మస్కరించి దండి నమ్మరారి
వామనుని గుణాఘృతే మేందు నిల
నలంకారవిదులఁ దలచి గారవమున.

సీ. ప్రత్యగ్గ రచనాతి భాసురప్రాసాద
నిర్జిత గోత్రావ నీధరంబు
ప్రాకార శిఖరాగ్రి బంధుర మణిగణ
ద్విగుణిత తారకా విభ్రమంబు
పరిభాజలాంతర ప్రతిబింబితదుగ్ధము
స్మరిత పాతాళ భూరుహంబు
వరపుష్ప సారభావర్జిత మధుప హా
స్యకృతాశా వారణేంద్ర గండ
మస్పరః స్పృహణీయ లీలాతిశయవి
లాసిసీజననేత్ర విలాస జనిత
కుసుమ శరబాణవైప్రత్యమనదృశార్థ
నిర్జితాలక యుజ్జయినీపురంబు.

తే. గీ. తరులువడి యుత్తరాయణ దక్షిణాయ
నముల రవిశేర నిడిసిన నరవలట్లు
మెఱయఁ గనుగొనఁ గొమ్మలు మింటి కిడిన
కుదురువిధమునఁ దనరారుఁ గోటమీఁద.

చం. కొలదికిమీఁద బెద్దయగు కోట తనర్పున వస్తునంతలో
జ్వలతరసత్ప్రభ తరవిచంద్రుచుల్ సారనేరకున్న సం
ధ్యలు దివసత్రియామములు తత్పురిపారజనం బెఱుంగుండ
ముక్తలముచవిన్ విహంగగణిఁ బూవులకావి రతిప్రసంగతిన్.

తే. గీ. ఇట్టిపాప యిల్కుండేలుబుట్టియనుచు
బనులు కనుకని పలికెడు చందమామ
పడిమి మచ్చకు నెటిగి పేరిడగ నేర్పు
రపురమున మేడలపయి నాడునతులు.

కం. హరిగిరి సుకగిరి రోహణ
గిరులీనిన కొడమలవంగ గృహములు పురిన
చృరువగు నక్షత్ర రత్న
స్ఫురణల విలసిల్లి తగినపొడవుల తోడన్.

ఆ. వె. నీర నగ్ని యునికి యారయ విస్మయం
బనుచు బాడబాగ్ని కడలి యప్పు
రంటు సాచ్యనొక్కొ రత్నాకరము మణు
లవంగఁ జెలువమమరు నాపణములు.

చం. పొడవుగ నెల్లయంగడులఁ బోవులునోసిన నూత్నరత్నముల్
కడత ననేకవేషములు నైకొనివచ్చిన యర్థికోటికిం
బిడికెడు లాదిగాఁగ బలివెట్టుదు రపురివైశ్య భామినుల్
గడపక హస్తకంఠగ రుభధ్వనులొప్పుగ నెల్ల యెప్పుడున్.

కం. తరుణ వయస్కుల యావన
పరిపాకల వృద్ధజనుల భటులను నిజసో
దరులను గురులనుగాఁ జూ
తురు పురముపతివ్రతాపతులు పుణ్యవతుల్.

సీ. చూపుల కట్టవుండూపుల చేబట్ట
నబలల చూడ్కుల యాయాధములు
తాయంబునకు గండుగోయిలఁ గూయుచు
బాలలపలుకుల మూలమంత్ర

మెదిరికి దేటుల నెడ యోటబాడించు

నబలలయలకల యోచ్చలము

వవరణకుం జంద్రుం జాలించు మగువల

మొగముల నేవడఁ దగివ.మొగము

భావ భవునకు నటుగాక బలమె భువము

గాఁగఁ దిరిగినే వీటిచేఁ గాసిబడఁచె

యవగ సౌందర్యసంపద లభివముగ

వజలుదురు దత్పురంబున వారనతులు.

డి. పూవులప్రోవులై చిలుకబోదలు కోయిలసిండు మందలై

తావులక్రోవులై యలివిరావముగానము తానకంబున

తావను బండఁజాలుటఁ ద్రితాలముగల్గ వరంబుగన్నయ

పై వనరాజపాల్వఁ బురాంతిక భూములనెల్లఁ జూడగన్. 13

చం. మరలఁగఁబోదు రిండ్లకును మాపవునంతకుఁ శేలలోపలం

దిరిగి యొకింతలే తవడఁచేరెడుమోముఁ జెచ్చు నేయుదున్

విగినాని కాలు దృఢములు పెల్లువఁదేడటినెల్లఁ బొదివం

చెరువకు ల్కొనూడఁ బల శేరఁగఁ బామర భామినీజకత్. 14

సీ. సుదకులు డస్పిరచో నలంతులువోవ

సాబగుండై చలియిరి చూపిచూపి

యవతులు తిలకించియున్నచో వేడుక

గొలఁదిమీరఁగ నొడ్డ గుదిసి కుదిసి

సుభగుల పెనకువచో దానవలఁతియై

యెఱుకువ బాపన తక్కి యెక్కి

వెలఁదులు ముదమునవిహరించుచో సోయ

గంబున వీధులఁ గ్రాలి క్రాలి

యతులితంబైన శృంగార రతుల నిజవి
భూతిఁ బొందావసేసి తత్పురములోనఁ
బవలురేయును నుడుగక తవిలి తిరుగు
మిండఁడునులోలె నుందానిలుగకులీల.

15

కా. దానానేకపబ్బంహితవ్యవము గాంధర్వావలీహేపిత
ధ్యావంబున్ మృదువేదనాదమును గాంతానూపురారావమున్
గానానూపరవంబుచూర్యబహుశంఖస్సాశబ్దాబుఁ బె
జ్జై నీరాకరభోషమామనఁగ నిత్యంబుం జెలంగుంబునన్. 16

తే. గీ. నూలు కృతువులుసేయని పాటుటిల్లుఁ
గోటిపదగలు లేని కిరాటగృహము
జాతిరత్నంబు గాని పాపాణులము
వెదకిచూపిన వీటఁ బన్నిదము గలకు.

17

మ. కలశైలంబులలో నువ్వగిరి దిక్కుంభీద్ర వర్గంబులో
బలధిన్నాగము, లోకపాలకులలోఁ బర్వమ్యుఁ డుగోరగం
బులలోశేషుండు పెంపుగన్న కరణిం బూజ్యాధిపశ్రేణిలో
వెలసెన్ వికృతుసేభూదిభుండు దోర్విర్యప్రకాశోన్నతిన్. 18

సీ. ధరణీక లవణార్ధి పరివేష్టితక్షీతి
వరలివ నేరెడు గజితి కొలఁది
నొక్కొక్కదిక్కున కొక్కొక్క లక్షయో
జనములు తన్మధ్యమున నువర్ణ
సారమై యున్నది చతురుత్తరాక్షితి
సాహస్ర యోజనపంఖ్యమొదలి
వలము పదాలు వేల్చిలిగి వెడల్పుము
వృదిరెండువేలుఁగాఁ బాతులోతు

మొకలి వలమున యంతయు తుడిచి బదాలు
 నేసి వెలుగారు మేరువన్ శిఖరి యొప్పు
 దానిపై బ్రహ్మపురి చతుర్దశ పహు
 యోజన స్థితి గనుగొనఁ జేపొల్లు.

19

మ. అదైలాసము దిగ్విలాసము విహాయశ్చారిణీసమృద
 ప్రకవిన్యాస ముదగ్రతానము మరుద్భూతావదాధ్యాస మ
 భృతయన్యాస మనన్నిరాసము మయాలోదారవిధ్యానభి
 భృతహివారకృతప్రసాసము త్రినేత్రావాస ముర్విశ్వరా. 20

క. ముత్తాకే కుజముల్ నడల్పె, మొగడల్మున్నే మహిజంబులం
 దొత్తెంబువ్వులు నిండఁగాఁబెరిగె నేయుర్వీజముల్, పూపలన్
 మొత్తంబై విలసిల్లె నేధరణిజంబుల్, కాయలం బండులం
 జిత్తానందముఁజేర్చె క్షేతిజముల్, చల్వొండఁగాఁ జెప్పుమా. 21

సీ. ఆరుణ పుష్పావలి యగ్నిగా సంధించి
 యథుల నుల్కులుగాఁగ నావహించి

దండడివీలెంచు దక్షిణ పవనంబు

భక్తరీలంబుగాఁ బరిభవించి

చిలుకలుఁ చికములు చేదోడుసేయంగ

మౌఢప్రండను కనుమరి గడంగి

యంగజండకుపతి యానతింబనివ్రాని

మొగడల న్ములుకుల మొనలుచటదు

కొలిమి యొక్కయవఁగఁ గురిముపరాఁబు

విస్మృతింగములుగ విరహు లులుక

నేచిపూచియున్న యా యశోకమహీరు

హంబుఁగంటె మాళవాధినాథ.

22

సీ. మదవత్తిగంజూష మదిరాధిక్షేచన
 వదీనంకురించిన వకుళములును
 అతివల మృదుపాదపాతియాత్మకోరక
 స్ఫురణ గైకొన్న యశోకములును
 సుదతుల క్రేగఁటి చూడ్కిపై బాతీనఁ
 దిలకించి యలరిన తిలకములును
 అన్నల యవ్వెఁగఁ జన్నల పోకునఁ
 గొనుకొంది పనిచిన కురవకములు
 నెఱఁగి చరణములను నెఱకలు విడిచిన
 మొగడలందునుండి మొరయి తేటి
 కొదకు లెలమిఁబొంది ఘూర్ణిల్ల నధికవి
 భూతిఁ దనరు చూతపోలములను.

23

సీ. పాంథుల ప్రాదయముల్ పల్లటఁబులుసేతు
 దర్పకు పనిచిన దండనంగ
 విరహిఁబ్బుగఁబు మఱిగింపఁ దివిరెడు
 కాయసంభవుని మొక్కల మనంగ
 కడునల్లి కైతొన నాగారంబు ముద్రింప
 మనసిజపనిచిన యనుంగు లనంగ
 సహచరుండగు గంధవహుఁ గానఁగా
 మిఁనకేతను పంచిన దూతలనంగ
 నభినవాకార సౌందర్య సుభగలీల
 లలికయంబుగ మెలఁకుచు ననమబాణ
 పుష్పలావి కాజనము లపోలె నెఱసి
 గోమలాంగులు పుష్పలుగోసి రెలమి.

24

చం. ఇటియలగుచంబు లందొకటియించుక విద్యక నొక్క కేలలే
బొటగబలించి నిక్కుచును బూవునకే త్రించెతి చంక కొ
మొట్టులగులు పొప్తముంగిడచి మీదికి బాడంగ మున్నుగన్నయా
గుటుతులుదాసికోసె దుదికోమృతపువ్వులు కొమృత నెమ్మిలోన.

చం. అలకలు కేటిదాటులును, పొప్తలంబులు వల్లవంబులుం,
బలుకులు కీరపోతములభావలు, మేనులుపువ్వు దీంగలున్,
లలిచయిలోలుడబడ, విలాసవతు ల్మననాధిరాజ్యల
క్షుత్తులగతినెల్లచో విరులుకోయుట చెన్నెవలారె దోటలన్.

సీ. నెలపుగావిరియక నెగడు నెరావి తు

మొదలచే మునుమును మీఁచువోక

అకరువు నరయక మకరంక మొలుకక

నటివపు నొరుగక కలుకులేక

లింకలు లొక్కింత విక్రమలక జిగిసొంపు

చెవరక రేకులు చిక్కువడక

పొరటతోరాయక పొలుపు సొంపెడలక

సుడియ కి గాలిచే సూరగిలక

కరముకోల్లు రుదిర మంజులుగోసె

వనిత యొక్కర్తు తనదులావణ్య రసము

నెలమి నుద్యాన మొక కొత్త చెలువుదాల్చు

లతలలో నాడు బంగమ లలికవోలె,

సీ. వక్షిణపవనంబు తనుగంధముననూని

మలయావలమునుండి మరులుమానఁ

దివిదిపట్టిన లేతదివుళుల చాయకుఁ

గరతలంబులకాంతి వరములొసఁగఁ

గురుమనుల్ గోయుచో గోళ్ల మెఱుంగులు

తనిమొగ్గులకు గవు సెనియ లొసఁగఁ

చిలువంగఁజెలఁగెను పలుకులు రాదకీ

రములకు నొజ్జతనములు సేయఁ

గురులు నలులపిండు బెరయఁగ వనచూయూ

రముల గతులువేడ గమనలిల

వనఁగిపెనఁగి పీఠి వనకేలి సలిపిరి

వనజముఖులువేడ్కఁ బనువుసేయ.

28

సీ. ధమ్మిల్లభారముల్ కమ్మిపూవులతోడఁ

బొదిగొని చెన్నులఁబొలసి వేరి

నలికతలంబులఁ బొలుచు కుంతలములు

భుర్రజలంబులఁ గలసియంట

గల్లరదళముల కాంతిమిన్నక కొన్న

చెన్నువఁగనుగవ కేగుటంత

సోలెడు వల్లులఁబోలెడు మేనులఁ

బయ్యట గ్లాని ప్రస్ఫురింప

భువనయోధరముల కాశ్మీరచర్చలు

గలఁగ నలనగతులు చెలువమొండఁ

బువ్వఁబోయలంతఁ బుష్పపచయకేలి

సాలివచ్చిరా నృపాలుకడకు.

29

మ. పరమై యొప్పెనలారు మానీకెపు బోపానంబులం బ్రజ్వల
 ద్వార వజ్రోపల సైకరంబులను సావెర్ణారవిందంబులన్
 హరినీలాసితవారిజంబులను జత్రాంగాదిచాః పక్షివి
 స్ఫురణంగల్లు నరోవరంబుఁగనియెన్ భూవల్లభుండయ్యెడన్. 30

కం. మొగములు విరిదహ్మలఁ గుచ
 యుగములు కోకములఁజూడ్కు లుల్పలముల మం
 దగతులు హంసలఁదోల న
 రుగుగణిఁ జొచ్చిరిపతుల్ సరోవర మెలమిన్. 31

చం. కటివడఁకాడ నీల్ల నసికాను కరంబుల నకుల్పించి ని
 స్నట తరళంబుతోడ నయనద్యుతి భ్రోలతలందె ర్ప నం
 గుటములుమోడి నిక్కుచును గ్రొద్దొచ్చిచన్నులచాయ మోముచ
 క్కటి కెసగంగఁగొచ్చె నొకకామిని తోయబివందమిమ్ములన్. 32

తే. గీ. లలిమిరాహు నుధాంశు బింబంబువెఱచి
 పాటఁగడుదసి నెనుకొనుపగిది నొక్క
 యెడ నఖులుగూడి చెలరేగి యాంచుచోట
 నీంపేణిము మొగమును నెలఁతకొప్పె. 33

తే. గీ. సతులు చల్లుఁ బోరాడుచో జలకణములు
 నెఱికురులమీఁదనిరిది కిక్కిరిసి చెలువ
 మమరెఁ గనుగొన నింద్రనీలములతోడఁ
 గలయఁగుచ్చివ హాక్షికంబులును బోలె. 34

తే. గీ. కాలుఁగన్నులు ముద్దుమొగములుఁ దమకు
 ననదృశప్రభావమునఁ జెల్వగుటఁజేసి
 మునిగిమీలను దలఁలెత్తి వనరుపాములఁ
 మాలకఱచిరివనకేళివేళ సతులు. 35

తే. ౧. ఆలికలితపంకజము నొక్కయతివ దెచ్చి
 చుట్టమగునట్టి వనితఁడఁ జూపుటయును
 తపకరులు మోము నెదుట వద్దంబులేక
 తోఁచెననుచు వమ్ముగ్ధ యద్భుతముఁబొందె.

86

సీ. కేలిదెక్కుముసేసి క్కాలి లీలావతి
 నీఁ దించుచును నొక్కయింతిదాసి
 చేయిచ్చి యిందు విశ్వయునుండును దన్వి
 వడిపించుచును నొక్కవడఁతి నాది
 ముదితఁజేకూడను ముత్తలాడుచు నొక్క
 తరుణికి నిమ్ములఁ దమ్మయొనఁగి
 రమణిపాపటఁ బుష్పరజముఁ బోయుచు నిదె
 మిగిలెఁ గొమ్మని యొక్కమగువకిచ్చి
 కదలఁబడినట్టు లొక్కతెఁ గొగలించి
 ముంపుమునిఁగి వట్లొక్కతె మోవియాని
 లలితనాయక కేలీవిలాస మమర
 లీల జలకేలి సలిపె భూపాలనుతుఁడు.

87

సీ. కలయంగ నలఁదిన కస్తూరి పెల్లున
 జలములనెల్లను గలఁగఁజేసి
 కుచమండలంబుల కుంకుమచర్మల
 నీరెల్ల జేపులు నీరుసేసి
 తనులిప్త సురభిచందన కర్దమంబున
 వారి నెల్లఁ బులకవండు సేసి
 మూలల నవపుష్పమాలికావితతుల
 వనమెల్లఁదెట్టువఁ గొనఁగఁజేసి

అలక లలిక విధివంటఁ గన్గవలఁగెం
 తెలయఁ గామచిహ్న లెల్ల తెలయ
 నలరువాతు లనుర జలకేలి. పాలించి
 కొలను పెడలి రింతు లలసగతులు.

38

ఆ. వె భూమినిండి మింటఁబూర్ణమై కర్కట
 మకర మీసరాశి మహారమైన
 హరియకస్సుధాభిషండుల తుంపురు
 లనఁగఁ జక్కలొప్ప నాకనమున.

39

డి. ధర వియోగులనెల్లఁ బరిహార్యబూని హృ
 ద్భవుఁడుగట్టిన వీరకట్టమనఁగ
 విరహులపై దండుపెడలుచో మదనున
 కెత్తివ కెజవురెల్లియనఁగ
 నెల్లెఱోపితులమీఁద గొలిపెనురుగరి
 ఘుశ్మణవంకాంకితి కుంభమఁగఁ
 జొత్తిల్లఁ బథికులనెత్తుటఁ గోఁగిన
 శంఖః ద్విభుచేతి చక్రమనఁగఁ
 దూరు కొండ తుట్టతునిమోదువునవేలు
 గొమ్మవలుదవువు గొలకవోలెఁ
 గందుబెరసి రాగకాంకిదలిర్పంగ
 మ్వమొప్పుఁ జందమామనొడిచె.

40

తే. గీ. అనురు లమృత్యాలోపలి యమృతరసము
 వెండిచేరుల పటికంపుకుండఁగట్టి
 చేదుకొనియెదరోనాఁగ శీతరోచి
 మెల్ల మెల్ల న రుతులతో మిన్నువాఁకె.

41

తే. గీ. తనరి రాగిల్లి ముక్తుడై తరతరంబు
నిర్మలత్వంబు బొందుచు నీరజారి
పరమయోగియుఁబోలె నత్సభమునందు
నడువఁగాఁ జొచ్చెఁ గువలయానందమెనఁగ.

42

తే. గీ. ఉదయరాగ నిండుంచక యుజ్జగించి
నిండుఁ బండ్రించు గన్నులపండువయ్యె
ధావనానంతర స్నిగ్ధదాక్షిణాత్య
రాజశుద్ధాంత దంతవజ్రములకాలి.

43

తే. గీ. కమలినీ కాంత యెంతయుఁ గంది వంద
పాడలేనక్తుడై వసువ్యయముచేసి
యరిగినట్లు నరాగియై యంబరంబుఁ
దొఱిగి పశ్చిమజలధిలో నుతికెఁ దరణి.

44

క. తరుణుండగు శీతలకరు
మరగి వియల్లక్ష్మి తన్నుచూలి ముదుకడున్
ఖరకరుడును నని గొల్పివ
కరణిన్ రవి పశ్చిమాదికడఁ గుంకెప్పచు.

45

చం. నలువగు రక్తి మించినమనంబున నుబ్బుచులావుపుట్టి చెం
గలుపవిశాసవేళ మురుకంబు నటింపఁగఁ బువ్వఁబోడి మొ
క్కలమునఁజేర్చి నాథు నధికారముఁ గైకొని కేలినల్పన
చ్చలమున సిగ్గుచాలమియుఁ బద్మనవోరము లోలిఁ జెప్పగన్.

46

తే. గీ. వామనానేకమము చక్రవాళ కుధర
ధాతుతటము గోరాడుచోఁ దరులువెరిగి
కూలుటయు మింటి నెగసెడు ధూళివోలెఁ
బర్యెనెఱసంజ పడుమర పట్టుకొనుచు.

47

చం. ఆలరుల పాన్పులం దలిరుటాకుల సెజ్జల హర్యువేదికా
 తలముల తీవెయిండ్ల సీతతాళయనంబుల మున్వియు క్రితై
 నలఁదురివండు కందువల వప్పటికప్పుటి కింపుఁ జెంపఁగో
 ర్కులు తనివారివేడ్కపడఁగూడిరి వేడుకతోడ దంపతుల. 48

చం. పలుచని చంద్రికారసము ప్రన్నని నున్ననితేటకొమ్ములుం
 గులతుదలందలిచ్చు నెలకొమ్ముల నాఁతి పసిండినిగ్గుతోఁ
 గలపి యలంతివన్నెయిడి కాఁతుజనిల్చిన రత్నపుత్రిక
 న్నలువ పజీవిఁజేసె నొకొనాఁ దగు నాతినిభాతి చూడ్కికిన్. 49

సీ. దళమైన చీడటి గులియలుగేసి ప
 ద్వాననుం దాఁతువు నోసెనవఁగఁ
 దొలుకారువెఱుగులు కొలదికి వి
 రించి వాల్లనుల నూరించెనవఁగఁ
 జంద్రికాసార మబ్జకాఁడు గట్టిగఁ బద
 నిడి యాణిపాణియుం బడి సెనవఁగఁ
 కాటించినిధిరాగ పరమాణువునఁ బల్ల
 వికమూర్తిగాగ నిర్మించెనవఁగఁ
 బాలుచు నలులను మదనునమ్ములను ముత్తి
 యముల విద్రుమల్లిక నవహసించుఁ
 దరుణియలకలుఁ జూడకలు దళనములును
 వధరమును బ్రస్తుతింప నాయలవియెట్లు.

50

చ. పరముఁడు కంధర స్థలముపై నిడివేడుక ముద్దులాడఁ గాఁ
 గరముప మాళిగంగయుడకంబులు మెల్పునఁబీల్చి యూఁది శీ
 కరములు భూషణేందునకు (కారవ) తారకలింఁ జేయు త
 త్కరివదనుండు మత్పురికి చాసుముఖస్థితితోడఁ బోడగున్. 51

చ. గొనయము తమ్మిమూల్ చుట్టగోల ధనుర్దత్త పూవు లమ్మరే
టును నొకమాటు తానతనుడున్ మును నుగ్రుజయించి కీవరా
శి నొడుచు తేమిచెప్పవని చేయునుతుల్ రగు మోహనప్రస
ర్తన గల కాము డీవుత ముదంబున మీకిలఁగామసౌఖ్యముల్. 52

సీ. పరిణత ఫణిలతావత్రిబుఁ గడిసివ

చివురు నాఁ జెక్కఁ జేయిచేర్చి

కందర్పు ముకకరి కరముపై జక్కవ

లెఁ గనఁ దొడఁ గుచ మెరియ మిసి

దవనంబు పొంకలఁ గవిసివ మంచనాఁ

బలుచని చెమట మైఁ గలసి మెఱుఁ

గలువ రేకులు మాక్తికమిల సీనెడి వనాఁ

గన్నుల బాష్పంపుఁ గణములురలఁ

గీ. వేడినిట్టూర్పు గాదులు విరహావహ్ని

శిఖలు ప్రబలంగ వలవఁతదంత నొగిలి

యేకతంబున్నదాని రాజేంద్రతనయుఁ

గనిరి లలితా గృహంబులో వజ్రములు. 5

సీ. ప్రాణంబులెడల సభ్యాపంబు సేయ మా

ర్గంబన నిట్టూర్పు గాదులెవఁగ

గవ్యకాలగ నేయి గ్రమ్ముకైవడిఁ గామ

శిఖఁ గ్రాగి మైదీగ చెమటవాడమ

మదమనమ్మలు నీరు పడగు పెట్టిసక్రియ

వాలుఁగన్నులు బాష్పవారి ముసఁగఁ

బగ లేదుటయు నెడఁబడు రథాంగముచంద

మాసఁ బన్నులు ముఖోద్గముగ పడంగ

గీ. పాణిమండలి నెలపు వడి యెండలు
భూషణములతోడి పాత్తువిడిచి
లాతురైరి నఖులు లలతులు వాయని
ప్రాతలైరి ఏమధరాజ సుతకు.

54

సీ. మకరధ్వజుని విల్లు మనము వాయని నిడి
నమలింపుగాఁ జేయు నల్లఁజెలకు
మదను బాణావళి మనము క్రుమ్ముళ్లపైఁ
బొలుపారఁ దుటిమెడు పుష్పచయము
మనసిజాతుని యెల్లి మనము వినోదార్థ
మై వచ్చి యాడెడు మావిదిగురు
మరుతేరిపాయములు మన యింద్లలోఁ బఃజ
రంబులఁ బొరలు కీర్తవజంబు

గీ. తాననంగుఁ డట్టివాని యలంచుట
యేమి ? యలచి కడిమియేమి ? యలచి
వీరమేమి ? ధరణిఁ బిచ్చుక యలుకేమి
వాలగఁ ... .. నేమి వాలుగంటి ?

55

సీ. ఏపునఁ జెలరేగి యేయు మనోజన్ము
చెలకువీల్ రెండుగా విడిచివైతుఁ
బలువలై పలుకు చిల్కల నాలుకల ముల్లు
విడిచి యారములలో పెడల నడఁతు
మువమున మ్రోయుతుమ్మెడలఁ జంపక లతాం
తములలో మునుగంగ (నిమురింతుఁ)
దగులమై వీలెంచు దక్షిణాశాగంధ
వహు మహాహీంద్రుని వాల్చెదోతు

గీ. నేటికులికెడు నాయుట్టి బోటికలుగ
పెరిచి ! నీమదిలోపల వెలవకుండు
మమ్మ ! దైర్ఘ్యంబు వడలకుమమ్మ యెంచుఁ
గ తలము గల్గుమేనికే గలచెబాధ.

56

కీ. శే. బ్రహ్మశ్రీ సాహిత్యవిశారద

కాశీభట్ట సుబ్బయ్యశాస్త్రిగారు.

ఆంధ్రసాహిత్యకరిషదభ్యుత్థులును సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటు సంపాదకులును, పీఠికాపురి సంస్థాపవిద్వాంసులునగు బ్రహ్మశ్రీ కాశీ భట్ట సుబ్బయ్యశాస్త్రిగారు 2-1-49 కేడివి మధ్యాహ్నము 2-30 గంటలకాకస్మికముగ దివంగతులైరి. వీరి మరణమువలన వాంఛపారిస్వత ప్రబంధమునకు దీరనిలోటు వాటిల్లినది. ఆంధ్రలోకమున వీని వీరి సోదరులు సుప్రసిద్ధవిమర్శకులు నగు బ్రహ్మయ్యశాస్త్రివర్యులకు దలి యనివా రుండని. శ్రీ సుబ్బయ్యశాస్త్రిగారు పీఠికాపురికాశాలయందు సంస్కృతపండితులై తమ పండిత్యముచే శిష్యబృందమును రంజింప జేయుచుండిరి. వీరు పండితాగ్రేవరులగు శ్రీమాన్ మహాసాధ్యాయ పరవస్తు రంగాచార్యులు వారి ముఖ్యశిష్యులలో నొకరు. వీరికి సంస్కృతాంధ్రములలో విశేషపాండిత్యముండుటయేగాక సభలలో నెట్టి శ్రోతలైనను రంజకముగ నుపన్యాసము లీయగల యుపన్యసామూహ్యులగు శక్తియుండెడిది. పండితులు, పామరులు, బాలుకు, పృథ్వులు వారి యుపన్యాసమాధుర్యమును, వాక్యైపుణ్యమును గ్రోలి సంతసింపుచుండిరి. రామాయణమహాభారతాది మహాగ్రంథములయందును కాళిదాసాదిమహాకవుల నాటకములయందును కావ్యనాటకలక్షణములు, రసపోషకత్వము మొదలగు విషయములగూర్చి శ్రీ శాస్త్రిగారి యుపన్యాసముల నొకపరి వినినచో మరలమరల వినిగోరుచుండురు. అందును శ్రీ శాస్త్రిగారికి శ్రీ మద్రామాంధుణమునందు భక్తిగౌరవము లధికము. కావ్యామృతరసాస్వాదనమే వీరి జీవితాశయము. డబ్బుదియైదు సంవత్సరముల వయసుననుండియు శ్రీ మద్రామాంధుణ పఠన

మన పాల్గొనుచు సభ్యులకందలి విశేషముల నుగ్గడించుచు ఏ
రాసందరసపూర్ణమనస్కులై పంపింపుచుండి.

సంసారవిషవృక్షస్య ద్వేషతే ఆమృతోపమే
కావ్యాత్మతరసాస్వాదః సల్లాపః సజ్జనైస్సహ
అనియు,

అధిర్మస్త్వదయం తాత సావర్ణం భారతీశభాః
యమాభార్యా నమిత్రంచ అపూర్వాణి దినదినే.

అనియు శ్రీ శక్తిగారు పలుమాటలు తమ యువవ్యాసముల దెలుపు
చు డిరి. వాళ్ళాత్మనాగరకతా వ్యామోహమున బడి మన సారవ్యత
ప్రప చతున నెట్టి విశేషములున్నవో తెలియక యాధునికులు కూ
పాంధన్యాదుమున న రింపుచుండుట వీరు గర్హింపుచు, మన యపార
సారవ్యతపాగరమును ముధించి యమృతాస్వాదన మొనర్చవలయు
ననియు, పనాతనధర్మముల విడనాడవలదనియు హెచ్చరింపుచుండిరి.

వీరు శ్రీ రామచరితమునందలి యాదరముచే సంస్కృతమున
రామకథకమును వ్రాసి పోదరుల కంకితమొనర్పిరి. పెక్కు రామా
యణగ్రంథముల పరిశోధించి శ్రీ రామవిజయము, శ్రావణవిజయము
మొదలగు వచనగ్రంథములను, సాహిత్యకల యను విరుద్ధగ్రంథము
ను పెక్కు వ్యాసములను రచించి ప్రకటించియుండిరి. వీరి సంస్కృ
తాంధ్రపాండిత్యముల గమనించి శ్రీశ్రీ పీఠికాపురాధీశ్వరులు తమ
యాస్థానవిద్వాంసులుగ స్వీకరించుటయేగాక వీరిచే నూర్వారాయాంధ్ర
నిఘంటువు మూడునాలుగు సంపుటములును, కళాపూర్ణోదయము,
సింగభూపాలవిరచిత రత్నసాంచాలికానాటకాంధ్రీకరణమును, పాను
గంటివారి యముద్రితనాటకములను, యింకను పెక్కుగ్రంథముల
ప్రకటింపజేసిరి.

శ్రీ శాస్త్రిగారు కావ్యనాటకములు గళాశాలాశిష్యబృందము చే బలింపఁజేయుటతో దృష్టినిొందక, వారి మిత్రబృందము కోరికపై పెక్కుమాటలు శాకుంతలము, ఉత్తరరామచరితము, మృచ్ఛకతిక నాటకము మొదలగు నాటకరత్నముల బదివి వారి నానందరసవిమగ్నుల గావించుచుండిరి.

శ్రీ జయంతి రామయ్యపంతులుగారు మృతినొందినతరువాత వీరాంధ్రసాహిత్యవిషయమున కధ్యక్షులై, తత్కార్యచిరవహమునదగు సహాయమునెచ్చుచుండిరి. వీరి సాండిత్యమున కాంధ్రవిద్యల్లోకము సాహిత్యవిశారద బిరుదమునొసంగి వీరిని బహుశరించివది. పత్రికలలో బ్రకటింపఁచు నొందురెండు వ్యాసములతో దృష్టినిొందక శ్రీ శాస్త్రిగారు నిరంతరము సంస్కృతాంధ్రసాహిత్యవిషయములు ముచ్చటించుచు నాయాగ్రంథపఠనమునకై తమశ్రోతల బురికొల్పుచు సాంస్కృతిక సేవ నొనర్చి కృతకృత్యులైరి.

ఆంధ్రసాంస్కృతికాభిమానులగు శ్రీ శాస్త్రిగారియొక్కయు వారి సోదరులయొక్కయు జీవితమునగల ముఖ్యవిషయముల గ్రహించి మనము సాంస్కృతికసేవ నొనర్తుముగాక- శ్రీ శాస్త్రిగారి యాత్మకు పరమేశ్వరుడు శాంతి నొసంగుగాక-

ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు

1947—48

నర్వజిత్సంవత్సర ఆయవ్యయ
పట్టిక .

సర్వ జీ త్సం వ త్స ర ము .

ఆ య వ్య య ప ట్టి క 1947-48.

ఆదాయము.		మొత్తము.
1. సంవత్సరాది నిలువ		394- 4-8
2. బ్యాంకివడ్డీ:-		651- 6-0
బాబ్బిలివారి వార్ బాండ్ మీద	399-0-0	
వేంకటగిరివారి గవర్నమెంటుపత్రము	252-2-0	
సేవింగ్సు బ్యాంకివడ్డీ	0-4-0	
	<hr/>	<hr/>
	651-6-0	
3. పత్రిక చందాలు		173- 0-0
4. ఇతర జమలు		2-13-3
5. పుస్తక విక్రయము		1580- 8-9
		<hr/>
		2802- 0-8
వ్యయము		మొత్తము.
1. ఉద్యోగుల జీతములు		1882- 0-0
2. ఉద్యోగుల ప్రయాణ వ్యయము		9- 0-0
3. పత్రిక కుకాగితము		75- 4-0
4. పత్రిక ముద్రాగము		265- 0-0
5. చిల్లర బైండింగు		51-13-0
6. నిఘంటు బైండింగు		620- 5-0
7. పత్రికలకు చందాలు		48- 6-0
8. కొనిన పుస్తకములు		206-11-3
9. బోస్టు వ్యయము		24-12-6
10. సాదరు		108- 4-0
11. సంవత్సరాంతమున నిలువ		70-8-11
		<hr/>
		2802-0-8

పుస్తకవిక్రయము.

1. విప్రనారాయణ చరిత్రము 5- 8-8	19. శతకసముచ్చ యము 1 2- 9-9
2. కైమినిభారతము 10-13-9	20. డిటా 11 2- 2-6
3. ముద్గమల్లుని బెజ వాడ శిలాశాసనము 7- 4-3	21. పరివత్తు సకథాంధా గారము 11 భా 1-11-9
4. జ్యోతిశ్శాస్త్ర సారము 2- 5-6	22. డిటా 111 0-14-0
5. సర్వేశ్వరశతకము 0- 8-3	23. సూత్రాంధ్రవ్యాకర ణము 2-11-9
6. కావ్యాలంకార చూడామణి 1- 5-0	24. రసాధరణము 4- 0-9
7. అకారాద్యముద్రిత గ్రంథసూచిక 0-13-9	25. ఆంధ్రశబ్దదీపికా మణి 8- 7-9
8. ప్రాకృతభాషాత్మ త్రి 1- 6-6	26. హిందీశకుమారచరి త్రము 4- 0-8
9. శివతత్వసారము 1-15-6	27. హాససంజేశము 0- 7-8
10. చంద్రికాను చరి త్రము 8- 2-8	28. రాయవాచకము 2- 4-0
11. ఆర్యభాషావిభా గము 1- 6-0	29. సింహాసనద్వాత్రిం శిక 1 భా 5- 3-9
12. హాస్యరంగమాల 0- 7-0	30. డిటా 11 భా 5- 3-9
13. మున్నూరుదాసనిలాస నాటకము 0- 8-0	31. నిఘంటుచరిత్రము 0-11-3
14. కాళిందీకన్యాపరి ణయము 1 6- 4-0	32. ఆంధ్రకౌముది 2- 9-9
15. డిటా 11 భా 3- 8-9	33. కాలభారతము 1-15-6
16. ఆంధ్రధాతుమాల 6-13-5	34. Dravidian Lexicography 1- 3-0
17. శాసనపద్యమంజరి 1 భా 10- 8-3	35. Defence of literary Telugu 1-6-0
18. డిటా 11 భా 0-14-0	36. చాటుధారాచమ త్కారసార 1- 6-9
	37. పాంబోపాఖ్యానము 8- 0-3

38. రసార్ణవాలంకారము	1-18-0	46. కావ్యాలంకారచూడామణిసాకశేపములు	1-12-0
39. కవిజనోజ్జీవనివసమస్యలు	1- 2-6	47. సీతారామచరిత్రము	4-18-0
40. రఘునాథరామాయణము	3- 2-0	48. శతరరామచరిత్రము	17-11-3
41. రజతోత్సవసంపుటము	7- 0-9	49. అమరుకము	4- 7-3
42. అంధ్రసాహిత్యపరిషత్స్వీకృతము	1- 5-0	50. ఆధునికాంధ్రవాఙ్మయవికాసవైఖరి	4-10-0
43. ఆరవదేశమునందలి అంధ్రవాఙ్మయము	1- 9-6	51. శ్రీ సూర్యరాయాంధ్రవిఘ్నములు 1 వ భాగము	878-14-6
44. అక్షరసంగ్రహము	0-15-0	52. డిటా 2	299- 1-3
45. లాఙ్కీకన్యాశుభరణము	0- 7-8	53. డిటా 3	812- 1-8
		54. డిటా 4	325- 9-0
			<hr/>
			1494- 0-9
			<hr/>

కొలది రాఘవాచార్యులు,
వింజమూరి వెంకన్నపంతులు,
కార్యదర్శులు.

ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు

1948-49

సర్వ ధారినంపత్సర ఆయవ్యయ

పట్టిక .

సర్వధారి సంవత్సరము (1948-49)

ఆ య వ్యయ పట్టిక.

ఆయనము-

మొత్తము.

1. సంవత్సరాది నిలువ

70- 8-11

2. బ్యాంకింగ్

శ్రీ బొబ్బిలిమహారాజు రు-ఆ పై

వారిపత్రికములవలన 399-0-0

శ్రీ వేంకటగిరిమహారా 196-0-0

జావారిపత్రికములవలన

సేవింగ్సు బ్యాంకింగ్ 0-8-0

595-8-0 595- 8- 0

3. పత్రిక చందాలు

64- 8-0

4. చిల్లరజమలు

1- 6-9

5. పుస్తకవిక్రయము

1298-11-6

6. చేబదుర్లు

200- 0-0

మొత్తము 2230- 6-2

1. ఉద్యోగుల జీతములు

871- 8-0

2. ఉద్యోగుల క్రియాణవ్యయములు

30- 0-0

3. పత్రికా కుకాగిరము

8-11-9

4. పత్రికా ముద్రాణము

158- 0-0

5. చిల్లర బైండింగు

30- 4-0

6. నిఘంటు బైండింగు

380- 4-0

7. పత్రికలకు చందాలు

87-14-0

8. కొనిన పుస్తకములు

114- 1-6

9. బోస్తువ్యయములు

21-15-0

10. చేబదుర్లు తీర్చినవి

255- 8-0

11. సాదరు

11- 9-9

12. సంవత్సరాంతమున నిలువ

238-10-2

మొత్తము 2230- 6-2

పుస్తకవిక్రయము. 1948-49 వర్షధారిసంవత్సరము.

వివరము.	మొత్తము.
1. విప్రనారాయణచరిత్రము	3-14-0
2. జైమినిభారతము	8- 4-6
3. యుద్ధమల్లుని బెజవాడ శిలాశాసనము	14- 1-9
4. సర్వేశ్వరశతకము	0- 6-0
5. కావ్యాలంకార చూడామణి	1-15-0
6. ప్రాకృతభాషాత్పత్తి	1- 8-0
7. శివతత్వసారము	3- 8-0
8. చంద్రభానుచరిత్రము	4- 8-0
9. శివరాత్రిమాహాత్మ్యము	0-12-0
10. ఆర్యభాషావిభాగము	2-12-0
11. హాస్యరంగములు	0- 8-0
12. నారసింహపురాణము	2- 0-3
13. మన్నూరుదాసవిలాసనాటకము	1-14-3
14. కాళిందీకన్యాపరిణయము 1 భాగము	5- 8-0
15. డిటా 2 ,,	1- 7-0
16. రెడ్లనాటిరెండు శాసనములు	0- 8-0
17. ఆంధ్రభానుమాల	1- 8-0
18. శాసనపద్యమంజరి 1 భాగము	28-15-6
19. డిటా 2 ,,	1-15-0
20. సూత్రాంధ్రవ్యాకరణము	0- 8-0
21. రసాభరణము	1- 0-0
22. షోడశకుమార చరిత్రము	3- 4-0
23. సింహాసనద్వాత్రింశిక 1 భాగము	2- 3-0

పుస్తకవిక్రయము, 1948-49 వర్షధారిసంవత్సరము.

వివరము.

మొత్తము

రూ 92-12-

24. సింహాసనద్వాత్రింశిక 2 భాగము	2 3-
25. ఆంధ్రకాముడి	1- 8-0
26. కాలభారతము	0-12-2
27. Dravidian Lexicography	0- 4-0
28. సాంబోపాఖ్యానము	4-10-0
29. కవిజనోజ్జీవసిసమస్యలు	0- 8-0
30. రఘునాథకామాయణము	0- 7-0
31. రజతోత్సవసంపుటము	11- 0-0
32. ఆరవ దేశమునందలి ఆంధ్రవాఙ్మయము	0- 4-0
33. లక్షణసారసంగ్రహము	0- 8-0
34. లాటిన్మయవివరణములు	2- 4-0
35. ఉత్తరరామచరితము	1- 0-0
36. అమరుకము	2- 0-0
37. చంపూరామాయణము	1- 0-0
38. ఆధునికాంధ్రవాఙ్మయ వికాసవైఖరి	2- 0-0
39. శ్రీ సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువు 1 భాగము	349- 4-0
40. డిటా 2 ,	270-12-0
41. డిటా 3 ,	277- 8-6
42. డిటా 4 "	277- 8-6
43. విడిసంచికలు	0-10-0

1298-11-6

కాంది రాఘవాచార్యులు,
విజయవారి వెంకన్నపంతులు,
కార్యదర్శులు.